

SLOVENIJA

Dopisi in časniki naj se pošiljajo na poštni predal 259, Ljubljana
 Naročnina četrletno 15 Din,
 za pol leta 30 Din,
 za vse leto 60 Din,
 Posamezne številke 1.50 Din.
 Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din.

Kranj, 21. februarja 1936.

Brezposelnostna katastrofa

V lepem sestavku „Krik brezposelnih“ nam je opisal v „Slovencu“ slovenski pisatelj Finžgar našo brezposelnostno katastrofo. Je to v prvi vrsti strahotna socialna slika, krik srca po pravici in usmiljenju, rojen iz zavesti človečnosti. Finžgar ugotavlja pravilno, da miloščina nima zmisla, škodljiva je glede na posameznika, a še bolj z ozirom na celoto, kersamo ubija pravstveni čut in zavest človeškega dostojanstva. Znano dejstvo — a dobro in koristno je, spet in spet ponoviti ga in predstaviti v vsej pogubnosti. To je storil Finžgar. Vdahnili je spoznanju življenje z vprijočimi primeri. In da je spet kedaj opozoril na resnico glede bednostnega fonda, na njegovo krivičnost v zasnovi in nesmotrnost v porabi, je bilo tembolj potrebno, ker kljub vsemu se zmeraj teži ramena — najšibkejših. Nevesela dediščina neveselih časov, ko je smel zoper voljo slovenskega ljudstva gospodariti jugoslovanski zaupnik Marušič v Sloveniji.

II koncu podaja Finžgar nekaj misli, kako naj bi se neposredno in takoj mogla lajšati brezposelnostna revščina: s pravilno in smotrno gospodarsko zunanjo politiko (naši izvozniki morajo plačevati carino, drugod v zamejstvu premajajo za to premije!), z minimalnimi mezdami, z zaposlitvenim fondom. Zlasti naj bi banovinski svet teh vprašanj ne prezrl, tako opominja Finžgar na koncu.

Pri slehernemu vprašanju, če naj ga zgrabimo in rešimo pravilno, moramo raziskati najprej vzroke, pregledati njihove osnove in potem šele poiskati pot, če je dana in katera je, ki vodi k rešitvi. Zakaj le, če zgrabimo zlo pri njegovem vzroku, pri korenini in ga izrujemo iz tal, smemo upati, da odpravimo njegove posledice. Če pa iščemo rešitve nekje v sredi, bomo logično neizogibno tudi z rešitvijo običali nekje v sredi.

Kateri so torej vzroki brezposelnostne stiske? Ti vzroki so trojne vrste, splošni, ker in kolikor so zadeli ves svet, posebni jugoslovanski in posebni slovenski.

O splošnih vzrokih smo že večkrat in dokaj pisali. Zato jih podajamo tu samo v kratkem: obubožanje kot naravni posledek uničevanja neizmernih množin gospodarskih dobrin v svetovni vojni, splošno nezaupanje, prav tako nasledek svetovne vojne, prizadevanje za avtarkijo-gospodarsko samopreskrbo, ki pomeni v gospodarskem oziru pot nazaj, v revščino, čezmerno nalaganje človeške delovne sile v neproduktivne namene (oboroževanje in podobno).

Glede teh splošnih ali še bolj svetovnih vzrokov je gotovo, da Slovenci ne moremo mnogo storiti, da se odpravijo: premajhni smo in brez močne besede v državnem, torej tudi v meddržavnem življenju. Mnogo ne moremo, a nekaj vendar: z brezobzirnim bojem zoper avtarkični, nezaupanje med narodi sejoči nacionalizem, boj za demokratično misel, ki naj nas približuje kulturnemu, pa tudi stvarno bogatemu Zahodu in ki nam vrne njegovo zaupanje.

Drugi, jugoslovanski vzroki so nam bližji. Je to pred vsem slabo državno gospodarstvo, dediščina jugoslovanskega centralizma. Državni proračuni niso bili pri nas skoraj nikoli realni, zmeraj so se porabljala posojila, če so le katera bila, za tekoče namesto za produktivne namene, če se je kedaj o kakšnem gospodarskem načrtu govorilo, kaj večjega, smotrnega so dosedaj ni naredilo, javna dela so se vršila tako, da ni imela država od njih drugega, kakor povečan državni dolg (Battignolle!), spricho pomanjkanja javnega nadzorstva je korupcija uničevala ljudsko premoženje, pa tudi ljudsko zaupanje (Našice!), centralizem je ubil vsako osebno podjetnost, koncesioniranje prej svobod-

ne industrije pa še tisto malo podjetnosti, kar jo je še ostalo.

II koncu imamo pa še posebne slovenske vzroke brezposelnosti, ali jasneje povedano, posebne vzroke, ki se tičejo Slovenije in njenega gospodarstva. Je to v prvi vrsti dejstvo, da odhaja za javne dajatve leto za letom nad pol milijarde dinarjev v Belgrad, ki jih ne vidimo več, zapostavljen je strani jugoslovanskih nacionalnih vlad pri javnih delih (tako bo na pr. morala plačati Slovenija za Battignolle-ove železnice z obrestmi vred okoli 450 milijonov, ne da bi imeli od njih tudi samo za enega našega delavca za eno samo uro dela in zaslužka!), odvajanje našega denarja po Hipotekarni banki in Poštne hranilnici v Belgrad, kjer oplaja srbsko gospodarstvo, kreditna politika državnih denarnih zavodov, zlasti Narodne banke, ki posoja v Belgradu denar manj zanesljivim dolžnikom in jim tako posredno daruje leto za letom milijone, medtem ko pri nas tudi za trdne gospodarje nima kredita. Toda če bi hoteli našeti vse primere zapostavljanja in krivic, ki nam jih je prizadejal jugoslovanski centralizem, bi morali obnoviti dobesedno del našega lista zadnjih štirih let. Upamo pa, da so te stvari našim bralcem še v prav dobrem spominu. Eno naj pa le poudarimo vnovič: v Sloveniji, kjer so gotovo ugodnejši pogoji za industrijo, je zaposlenost za 18.3% manjša kakor je bila pred petimi leti, v ostalih delih naše države, ki imajo gotovo neugodnejše pogoje za industrijo, kakor Slovenija, pa samo še za 4.6%. Torej je v Sloveniji pod gospodvom jugoslovanskega centralizma že zgolj številčno brezposelnostna stiska štirikrat večja, kakor na jugu. Zgolj številčno, v resnici pa je naša stiska mnogo večja. Kajti samo pri nas imamo industrijsko delavstvo v pravem pomenu besede, proletariat, ki nima strehe v svojih kmečkih domovih, kakor jo imajo srbski delavci. Proletariat torej, ki ga mora zadeti brezposelnost z vso težo svoje brezčutne roke.

Finžgar predlaga tudi, naj bi se osnoval nekakšen zaposlitveni fond. Ta bi moral sloneti seveda na povsem drugih osnovah, kakor sla-

U p r a v a: Kranj, Strossmajerjev trg šte. 1.
 Poštočekovni račun
 Ljubljana šte. 16.176
 Rokopisov ne vračamo.
 Oglasi po tarifi.
 Tiska tiskarna Tiskovnega društva v Kranju
 Predstavnik tiskarne France Uhernik, Kranj.

CENJENIM NAROČNIKOM „SLOVENIJE“.

Pred nekaj tedni smo priložili našemu tedniku in sicer številkam, ki jih dobivajo gg. naročniki zunaj Ljubljane, poštne položnice, na katerih je bil napisan znesek, s katerim so gg. naročniki zunaj Ljubljane v zaostanku z naročnino. Zaostalo naročnino je pa nakazalo le malo naročnikov. Naš tednik je navezan le na naročnino in izhaja z velikimi žrtvami. Prosimo gg. naročnike, naj zaradi slovenske stvari blagovolijo nakazati zaostalo naročnino!

Uprava „Slovenije“.

boglasni bednostni fond. Nedvomno bi se z njim tudi dala precej olajšati brezposelnostna stiska. Zato mu želimo čimprej uresničenje in kar največ uspeha. Naj bi ta predlog trezno preudarili in pretehtali vsi, ki jim to in tako nalaga njihova službena dolžnost.

Ali prav tako si ne smemo prikrivati, da danes in pri sedanjosti naši gospodarski in finančni politiki ni mogoče spraviti skupaj denarja za fond, ki bi mogel kaj več, kakor lajšati nekaj največje revščine. Za korenito rešitev brezposelnostnega vprašanja je treba še vse drugačnih sredstev in dejanj. Predvsem stara pesem: treba je, da nismo bolj obremenjeni, kakor drugje v naši državi, ali bolj določno povedano, zlomiti je treba centralizem in dati Sloveniji popolno finančno samoupravo. Razen tega pa je treba gospodarsko misliti in delati nekoliko zana-prej, ne šele čakati, da pride stiska, viti naprej roke nad njo, potem pa šele ugibati, če bi bilo treba nekaj storiti in kaj naj bi bilo tisto.

O tem pa spregovorimo ob drugi priložnosti v posebnem sestavku.

Žalosten pogovor

Zamišljen stopam po cesti iz Kotelj proti Rimskemu vrelcu, prelepemu in znanemu letovišču v Mežiški dolini. Kar bolj začetim kot slišim, da nekdo za menoj prihaja. Ozrem se in zagledam krepkega, lepo oblečenega, povsem mi neznanega fanta. Stopam počasneje, da bi me došel. Res je kmalu ob meni. „Dober dan“, pozdravi s čutno tujim izgovorom. Odzdravim. Vpraša: „Govorite nemški?“ „Za silo že.“ Pa se porazgovoriva. Nemec je, iz Halle an der Saale. Če to mesto kaj poznam. Da, po knjigah, ki so tam izhajale. Ali Lutrovo sv. pismo? Ne. Hendlova zbirka iz svetovne književnosti. Ta, se zdi, gospodu ni tako znana. — „Kam pa ste namenjeni, če smem vprašati?“ — „Po svetu. Zdaj najprej na Balkan.“ — Preudarjam, kaj bi gospod mogel biti. Najlaže bi ga uvrstil med vseučilišnike. A ne mudi se mu, da bi mi ravednost potolažil. — „Imam tukaj pravilen potni list. Izvolite. In več nacionalistične literature nosim s seboj. Izvolite.“ — Hvala. Verjamem vaši besedi. In nisem nikaka uradna oseba. Potujete morda za kak list. Da boste zanj pisali?“ — Ne. Sem mlinarski pomočnik. Pogledam ga precej začudeno. Saj bi človek sodil, da je kak doktor ali vsaj blizu doktorata, ne mlinarski pomočnik! — „Svet hočem videti. A kako to pri vas: toliko da sem prišel čez me-

jo, me ustavi na cesti stara ženica in me prosi miloščine.“ Postane mi vroče, od sramu. Da smo še mlada država in socialne naprave še niso povsem urejene, moram lagati. A si natihem mislim: „Ako se ne bo pri nas skoraj spremenilo, na bolje obrnilo, bomo kmalu beračili vsi, ne samo stare ženice.“ — Tega pri nas ni, da bi kar po cestah beračili in ljudi nadlegovali.“ — „Ljudje so precej ubožni. In pač ni vedela, da ste tujec.“ — „Kako bo le dalje spodaj na Balkanu?“ ga skrbi. — „Mislil, da ne bo nič hudega. Ljudje so mirni in dostojni.“ — „O, kakega napada se ne bojim. Niti ne mislim na kaj takega. A siromaščina bo morda spodaj še hujša? Še bolj bodo morda beračili?“ — „Ne vem vam povedati, nisem še hodil tam doli.“ se izogibam odgovoru. — „Vem, tako dobro, kakor pri nas v Nemčiji, ne žive nikjer na svetu. A na cesti beračiti!“ — V skle-leči žalosti pomišljam: „Saj smo tudi mi tako v letih 1918 in 1919 upali: Kakor v Jugoslaviji ne bodo živeli nikjer! A kaj so v teh osemnajstih letih z našo Jugoslavijo naredili!“ — Želim gospodu srečno pot. Rajši bi pa videl, da se vrne kar v Nemčijo, kakor da gre še dalje gledat našo revščino...

Ksaver Meško.

Položaj industrije in delavstva v Sloveniji

Ministrstvo za socialno politiko in ljudsko zdravje je pravkar izdalo letno poročilo Nadzorstva dela in Nadzorstva parnih kotlov za vsako banovino posebej in za vso državo skupaj za l. 1933 in 1934 („Izveštaj Inspekcije rada i parnih kotlova kraljevine Jugoslavije o njihovom poslovanju u 1933 i 1934 god.“, Beograd 1935). Kakor vsaka podobna publikacija dokazuje tudi ta nazorno neprestano propadanje naše industrije, s tem pa tudi življenjske sile in ravni našega industrijskega delavstva, ki predstavlja, razen našega že tako popolnoma obubožanega kmečkega stanu, enega izmed najštevilnejših in najvažnejših delov našega naroda.

V poglavju „Pregled parnih kotlov, razporejen po banovinah“ („Pregled parnih kotlova rasporedjen po banskim upravama“) je podrobno navedeno število raznih vrst (stabilnih, polstabilnih in lokomobilnih) parnih kotlov, v naslednjih rubrikah je pa tudi število novih in številno odjavljenih parnih kotlov.

Ti podatki so zelo poučni, zato jih navajamo tudi za nekaj let nazaj po poročilu iste publikacije iz prejšnjih let:

l. 1931 število parnih kotlov v vsej državi	11089
število parnih kotlov v Sloveniji	845 t. j. 7.60%
l. 1932 število parnih kotlov v vsej državi	10676
število parnih kotlov v Sloveniji	732 t. j. 6.86%
l. 1933 število parnih kotlov v vsej državi	10458
število parnih kotlov v Sloveniji	715 t. j. 6.84%
l. 1934 število parnih kotlov v vsej državi	10440
število parnih kotlov v Sloveniji	722 t. j. 6.92%

Zaradi jasnosti pripominjamo, da izravna odstotek razmerja števila kotlov v vsej državi za posamezna leta.

Na osnovi teh uradnih podatkov vidimo torej, da „industrializirana“ Slovenija ne dosega več količnika, ki ji pripada vsaj po razmerju števila prebivalstva t. j. 8.04% (?) kakor je bilo ocenjeno po stanju 31. decembra 1933 v zadnjem statističnem letopisu (Statistični godišnjak 1933 Beograd 1935.).

Še bolj uničujoči za nas so pa podatki o številu novo prijavljenih in o številu odjavljenih parnih kotlov, ki so za Slovenijo naslednji:

Prijavljenih je bilo	Odjavljenih pa	To je v odstotkih vseh novov prijavljenih, oz. odjavljenih kotlov v državi
1931 21 novih, to je 2.68%	73	13.52%
1932 11 novih, to je 10.67%	75	13.11%
1933 9 novih, to je 7.70%	184	34.26%
1934 22 novih, to je 10.33%	180	28.39%

Število vseh, to je stoječih in obratujočih kotlov v Sloveniji je bilo v teh letih naslednje:

1931	845	1933	715
1932	732	1934	722

V kratkih štirih letih imamo torej 121 parnih kotlov manj v obratovanju. Število sicer na prvi pogled ni veliko, vendar če pomislimo koliko ljudi dobiva lahko dela in kruha že od enega samega parnega stroja, nam bo jasno, kaj pomeni gornje število odjavljenih parnih strojev za naše gospodarsko in socialno življenje.

Iz gornjih podatkov vidimo tudi, da smo udeleženi v absolutnih, kakor tudi v relativnih številih pri novih prijavah kotlov preizkušeno, pri odjavah pa naravnost v katastrofalni meri. Saj smo samo v enem letu bili udeleženi z več ko celo tretjino odjavljenih parnih kotlov, kar ni v nikakršnem razmerju naproti prijavam novih parnih kotlov, čeprav upoštevamo zastoj, ki nam ga je v preveliki meri naklonila „kriza“. Na „krizo“ se odločilna gospoda v Beogradu le preveč rada in prepogostokrat sklicuje, kadar so posledki njihove „gospodarske politike“ le preveč hudi in kadar se pojavijo le preveč odločni glasovi kritike in protesta.

Posledki blagodejne narodno — oprostite — „plemensko“ — gospodarske politike bivše JNS

Dr. Ivo Štempihar:

Razdelitev mandatov

Sedanji „od spodaj navzgor“.

Po končanih volitvah se prične seštevanje glasov in ugotavljanje izvoljencev. Ker so volitve izrek volje volilcev, pričakuje preprost človek, da bi moralo tako ugotavljanje slediti neposredno potem, ko so znani uspehi seštevanja. V demokratičnem duhu napravljen zakon bo tudi imel take določbe, ki ustrezajo temu naravnemu mišljenju. Tu je seštevek glasov, oddanih za določenega kandidata, ki predstavlja v zakonu predpisano mero za izvolitev, kandidat je torej izvoljen. Naravna pot je namreč, da se ugotavljajo uspehi volitev tako, kakor se ustanavljajo na pr. stranke: od spodaj navzgor.

Po sedanjem zakonu je računsko pot vprav obratna. Povprečni izid volitev ni znan prej, dokler niso ugotovljeni seštetki glasov za vse sezname v celi državi. Iz primerjave seštetkov za posamezni seznam oddanih glasov sledi šele predhodna ugotovitev, kateremu seznamu pri-

torej tudi tukaj niso izostali. „Industrializirana“ in zato tudi „bogata“ Slovenija spada torej v — zgodovino, čeprav imamo še vedno pobeljene, po pisarjenju nekaterih naših južnih žurnalistov „zatohle“ domove ter zašite hlače in komolce! Saj to je še edino, kar nam je ostalo od poprej. Evropskega četa za red in snago nam je vendar še toliko ostalo, da nam ga niti blaženi jugoslovenarski centralizem in unitarizem nista mogla vzeti.

V poglavju „Gospodarski položaj delavca v l. 1933 in 1934“ („Ekonomskega položaja radnika u god. 1933 i 1934“) je v omenjenem poročilu naveden povprečni mesečni izdatek za prehrano, katero avtor računa za vsak mesec z naslednjimi živili: 3 kg riža, 3 kg moke, 1/2 kg testa, 3 kg koruznega zdroba, 9 kg kruha, 4 kg krompirja, 4 kg fižola, 2 kg zelja, 4 kg spanača, 1 kg salate, 1 kg sladkorja, 1 kg mesa, 2 kg masti, 2 jajci in 10 l mleka. V drugi razpredelnici je pa izkazana povprečna mesečna mezda delavca, ki je za Slovenijo vse prej kot razveseljiva, saj nam v nizkih mezdah prednjačijo le še nekatere južne banovine. Načina življenja tamkajšnjih delavcev pa nikakor ne moremo primerjati z našim industrijskim delavstvom.

Če delimo povprečni dohodek iz naslova mezd s povprečnim troškom za prehrano po navedeni shemi, dobimo količnik, ki je tem nižji, čim bolj se izdatki za prehrano približujejo prejemkom iz naslova mezd, oziroma toliko višji, kolikor so prejemki iz naslova mezd višji od izdatkov za golo in do neke mere preskromno prehrano. Na ta način dobimo v razmerju izraženo realno mezdo našega delavstva.

Letno povprečje tega količnika realne mezde ki je izračunan za vsako četrletje in za vsako banovino posebej, je za vso našo državo (števila v prvi koloni) — ozir. za Slovenijo (števila v drugi koloni) v posameznih letih naslednje:

l. 1931	5.53	3.19
l. 1932	5.56	3.06
l. 1933	2.20	3.45
l. 1934	2.25	3.29

Gornje številke nam nazorno dokazujejo padanje realne mezde, s tem pa tudi stvarni propad našega delavca, kot posledek enih izmed najnižjih mezd v vsej naši državi na eni strani na drugi strani pa nedvomno najvišjih stroškov za golo prehrano, tako da je povprečje tega količnika za Slovenijo stalno pod povprečjem količnika za vso našo državo!! Te številke nam tudi nedvomno dokazujejo, da je življenjska raven našega slovenskega delavca zdrknila pod povprečje delavstva cele naše države, saj daje slovenski deavec samo za golo prehrano skoraj celo polovico svojih prejemkov! Kje so izdatki za stanovanje, za higieno (katero pri nas vedno tako propovedujemo), za kulturne potrebe itd. itd. Tu leži brezdvoma tudi glavni vzrok propadanja naše življenjske sile in naše nrvstvenosti.

Nujno in nemudoma bi bilo treba zategadelj priskočiti na pomoč in odpraviti razmere, ki po železnih gospodarskih zakonih ne dopuščajo izboljšanja tudi v našem celokupnem gospodarstvu, še manj pa seveda v našem političnem življenju. Ta začarani krog tako vsi jako dobro poznamo, še bolj pa občutimo na lastni koži.

Iz gornjega je nedvomno dokazano, da redukcije mezd in plač nikakor ne predstavljajo sredstva za izboljšanje naših gospodarskih razmer, kar naj bi se zlasti upoštevalo pri redakciji zakona o minimalnih mezdah, kakor tudi pri neprestanih redukcijah prejemkov javnih nameščenecv.

Ta način, ki postavlja naravno vodilo na glavo, je nasledek zapleteno zamišljene in še bolj zapleteno zakrite namere, da se prepreči stvarni izraz volitev, zato pa doseže oblična zmaga političnega načrta, o katerem je vsakomur znano, da nima med ljudstvom prav nobenih tal. Za nas imajo volitve tisti pomen, ki je skladen s pojmom volitev. Zato se glasi naloga: kako združiti tehnične nasledke določenega sestava volilnih vodil s težnjo, da bodijo volitve pravična izbira poslancev ljudstva. Ta naloga je preprosta, če se odločite samo za eno izmed o-

beh vodil, kateri obe pa branimo mi: mi smo namreč tako za mandatno načelo, kakor za načelo sorazmernosti; te dve načeli si pa v praksi iz tehničnih razlogov nasprotujeta. Za izvedbo obeh vodil je naloga težja.

Mandatno načelo.

Že pri razpravljanju o sestavi kandidiranja smo mogli skrečiti bistvo dileme v preprosto odločitev: ali naj se volitve izvršijo po okrajih ali pa po seznamih. V prvem primeru smo izvedli mandatno načelo, v drugem pa lahko izvedemo načelo sorazmernosti; besedico „lahko“ vrivam namenoma.

Mandatno načelo je osnova angleškega volilnega zakona. Tam volijo državljani izključno samo poslance svojega okraja. Angleškemu zakonu očitajo okolnosti, da je izvoljen že tisti, ki doseže v okraju navadno večino oddanih glasov, tako da so vsi glasovi, oddani drugam, izgubljeni, ker so razkosani med različne kandidate in najsij skupno visoko presežajo navadno večino glasov. Labour party je dobila 1929 manj glasov, nega leta 1935, pa skoraj sto poslancev več, nego lani. To očitajo angleškemu zakonu, pa je treba priznati, da je pri celotnem sestavu tamošnjih volitev edino mogoče: pri osnovi navadne večine morejo ostati pri prvem štetju glasov prazni samo redki okraji, kjer sta dobila dva kandidata enako število glasov, drugače so pa razdeljeni že na dan volitev vsi v splošnih volitvah prizadeti mandati. O sorazmernosti, ki je moderno vodilo pravičnih volitev, v angleškem zakonu ni sluha. Angleži so baje zaenkrat s tem zakonom zadovoljni, kar jim smemo verjeti, ker je to stara, usledana demokracija, razen tega pa tudi nimajo notranjih bojev pri vsakem predmetu javnega življenja. Zaradi angleške zadovoljnosti s takim načinom razdelitve mandatov pa še ni rečeno, kakor je poskusil dr. Kojić dokazati, da bi našim razmeram ustrezal podoben način. Dokaz je podan že kar v okolnosti, da angleškega sestava niso sprejeli Francozi, ki so sicer ne dosti mlajša, a vendar-le mlajša demokracija, nego Angleži. Francozi tudi nimajo sorazmernega volilnega reda — ki je vobče pridobitev demokracij, nastalih po vojni —, imajo pa vodilo absolutne večine oddanih glasov. Nasledek tega vodila je: drugo štetje, t. j. ožje volitve, nasledek tega pa: kompromisi, ki kvarijo ustreznost izida volitev dejanskemu razpoloženju volilcev. Zakaj, kadar se vršijo volitve tako, da je izvoljen samo tisti kandidat, ki je zbral nase v okraju nadpolovično večino glasov, se pri prav velikem številu okrajev pokaže, da nima noben kandidat te večine; takih okrajev bo tem več, čim več bo tekmujočih kandidatov v enem okraju, in je teoretično mogoče celo, da pri volitvah sploh noben kandidat ni izvoljen. Pri drugih volitvah morajo tedaj volilci sklepati zveze in kompromise, da spravijo skozi ne več svojega, temveč kandidata najbližje politične smeri. Zato tudi francoski sestav ni posebno privlačen, sicer se ga pa Francozi sami že otepajo.

Vodilo sorazmernosti.

Neskladnost med teorijo in prakso pri mandatnem sestavu volitev, t. j. razlika med namero zakona in med možnim izidom volitev je največje demokracije pripravila do uvedbe novih potov pri razdelitvi mandatov. Vsa ta pota lahko zaznamujemo s skupnim izrazom: propore, sorazmernost. Težnja je bila ta, da se prepreči zapravljanje manjšinskih glasov in da se doseže manjšinsko zastopstvo. Pri tem se je baje pokazalo, da je iz računskih razlogov treba odstopiti od nazora, naj volijo — strankarski pripadniki kandidata stranke. Za računsko rešitev proporca je bilo — tako se jim je zdelo — treba združiti število oddanih glasov iste smeri na večjem področju, kakor pa je en sam volilni okraj, in zato združiti tudi kandidate dotičnih glasov in okrajev. To sredstvo naj bi omogočilo, da dosežejo glasovi skupno za vse te kandidate v zakonu predpisano mero, ki podeljuje mandat, in da se mandat podeli tistemu izmed kandidatov, ki je med njimi dosegel najvišje število glasov. Iz tega bi sledilo uresničenje namere, da se manjšinski glasovi ne izgubljajo, temveč da združeno uspevajo. Jasno pa je, da more tako izračunavanje izvolitve v samem volilnem okraju, katerega manjšinski kandidat je upoštevan, ostvariti izid, ki bo videti objektivno krivičen. Kajti izvoljen ne bo kandidat, ki je dobil največje število glasov v okraju, temveč eden izmed kandidatov-nasprotnikov, ki so zbrali manj glasov ker mu pomagajo glasovi iste smeri v drugih volilnih okrajih dotične volilne enote. Tako pridemo do zaključka, da je sorazmernost v računskem nasprotju z mandatnim vodilom, ker uveljavlja drugačne izide, kakor bi bili po samem izidu v okraju opravičljivi, in ker daje manjšinskemu izvoljencu značaj poslanca manjšine v vseh okrajih dotične volilne enote.

Prisilnost seznamov in kandidatur.

To računsko nasprotje je sedanji zakon korenito izrazil. V zvezi z mističnimi gesli politike

njegovih avtorjev je predvsem predpisal prisilne sezname in prisilne okrajne kandidature. Seznam kandidatov mora obsegati kandidate za čisto vsak političen okraj v celi državi. Skupina, ki se želi udeležiti volitev, mora postaviti kandidata tudi v okrajih, za katere vnaprej ve, da nima niti žive duše za seboj in postavlja s tem svoj načrt samodejno v nasprotje s sorodnim načrtom druge, v tistem okraju obstajajoče skupine, ali z drugimi besedami: ustvarjajo se umetne, nehotične konkurence, iz katerih more izbiti dobiček samo seznam z vladnimi kandidati. To protinaravno ustvarjanje nasprotstev izrablja sedanji zakon še tako, da dovoljuje na istem seznamu tekmujoče kandidature, da se volilni boj — ko ni načelnih razločkov — vrši gotovo po osebnih razprtijah.

Poudarjajoč prisilnost seznamov in kandidaturo hočemo opozoriti na nasledek, ki se pokaže pri skupinah, ki niso bile sposobne postaviti kandidata povsod v državi: vsi glasovi, na katere je ta skupina računala, so izgubljeni, in to ne samo v enem okraju, temveč povsod. Drugi nasledek, ki se kaže pri skupinah, ki niso sposobne postaviti v vseh okrajih domačega kandidata, je: izrazito vsiljevanje popolnoma neznane osebe za kandidata. Če proučimo torej vse te virtuoznosti JNS volilnega zakona, s katerimi so njegovi avtorji spremenili mandat volilcev v vladino nagrado poslancu, oziroma celo v loterijski dobiček, volitve same pa v nesmisel, moramo spoznati, da je prisilnost seznamov in kandidaturo sredstvo, ki ima ravno nasprotni učinek od tistega, zaradi katerega — pravijo — je bilo zaradi izvedbe vodila sorazmernosti treba odstopiti od mandata vodila in — tudi to pravijo — predpisati sezname. Prisilnost seznamov in kandidaturo je tedaj tisti trojanski konj, s pomočjo katerega se v sedanjem zakonu pod navidezno namero zavarovanja sorazmernega vodila dosega uničevanje vseh neprijetnih glasov po celi državi. Kako je mogoča ta nasprotnost? Stvar je preprosta. Izvedba vodila sorazmernosti sili res k nadomestnemu načinu izračunavanja, toda le tako, da naj se dovoljuje vezanje glasov in kandidaturo. Volitve so stvar volilcev in njih kandidatov, torej pripada pravica vezati glasove in kandidature volilecem, ne pa notranjemu ministru. Še manj je pa primerno, napravljati iz pravice dolžnost. S tem obratom se vprav izigrava sorazmernost in v tem tiči vsa zmotna o nujnosti seznamskih volitev pri volitvah po sorazmernosti, katere zmotna je nastala v pozabi prvotnega značaja seznamov. Sorazmernost je računsko izvedljiva brez občutne omejitve mandata vodila že s tem, da dovolimo vezanje kandidaturo, sorazmernost se bo pa razblinila in uničila obenem z uničenim mandatnim vodilom, kakor hitro predpišemo volitve po seznamih, kakor hitro prisilimo volilce, da se spremenijo iz volilcev v pripadnike strank in kakor hitro jih prisilimo, da glasujejo za kandidate strank. Prisilnost seznamov dovaja končno še najgrši nasledek: onemogočuje volilecem, da si sami avtonomno postavljajo kandidate, ter jih sili, da se „zadovoljijo“ s kandidati, ki so našli dopadajenje strankinega vodstva, to se pa pravi: s kandidati, ki so se s precejšnjim odstotkom postavili sami. Od tod ni daleč do spoznanja, katero potrjuje tudi časovni nastanek volitev po seznamih, da so bile uvedene volitve po seznamih zaradi pritiska strank, v strankarski demokraciji izza vojne in v unitarističnih državah.

Izvedljivost in združljivost sorazmernosti z mandatnim vodilom.

Na ugovor, da pišemo pod naslovom „Razdelitev mandatov“ o predmetu „Način postavljanja kandidaturo“ smemo ovreči z ugotovitvijo, da je določanje volilnih uspehov v vseh zakonih v vzročni zvezi z načinom postavljanja kandidaturo. Če hočemo tedaj zavarovati pravično, ljudskemu mišljenju ustrezajoče razdeljevanje mandatov, moramo zavarovati stvarni pogoj za to delo, t. j. vprav način postavljanja kandidaturo.

Zgoraj smo našli, da je sorazmernost izvedljiva že, če samo dovolimo vezanje kandidaturo. Za nas so tedaj sezname kandidatov zasebni popisi tistih kandidatov — vsestake, ki so se prostovoljno združili — vsekakor ne brez pristanka predlagateljev-volilcev — v nameri, da si vzajemno posodijo na posameznega kandidata te družbe oddane glasove, tako da bo skupno število vseh teh glasov odločalo pri razdelitvi mandatov. O tem, ali se kandidat veže ali ne veže, s katerim drugim kandidatom istega ali drugih okrajev se naj veže, naj odločajo izključno samo volilci. Demokracijski volilni zakon ne sme vsebovati nobene določbe, ki bi to pravico volilcev utesnjevala.

Kakor hitro izvede zakon to vodilo, preneha oblast strank nad volilci in dobijo volilci sami v roke stranko. Odtlej bodo postavljali kandidate volilci, poslanci bodo samo tisti, ki so jih izvolili volilci izmed neposredno od ljudstva postavljenih kandidatov, zato pa bodo tudi vodstva strank, ki se samodejno držijo poslan-

cev dotične stranke, odvisna od volilcev. Vrhovi stranke se bodo pričeli čistiti, v njih se ne bodo zbirali več spekulanti in „poklicni“ politiki; skratka: demokracija se bo začela razlikovati od strankarstva. Ali vse to bo posredni in splošni uspeh take demokratizacije volilnega zakona, neposredni pa bo ta, da postane razdelitev mandatov bolj stvarna, bolj sorazmerna, bolj pravična, pa tudi za kakovost poslancev primernejša.

Če povzamemo pred prehodom v nadaljnja izvajanja doslej povedano, napišimo, da se da združiti vodilo sestava okrajnih kandidaturo z vodilom sorazmernosti samo po fakultativni vezavi kandidaturo in po prostem odločanju volilcev o tem kol edinih sposobnih in primernih sredstev za zavarovanje manjšinskega zastopstva. Drugačna izvedba zaide ali v angleški način navadne večine, ali v francoski sestav nadpolovične večine ali pa v sleparsko izigravanje sorazmernosti sploh, posebno pa sestava okrajnih kandidaturo.

(Konec prihodnjic.)

OPAZOVALEC

† Prof. Luka Arh

V četrtek 13. svečana t. l. je umrl v zavodu sv. Stanislava v št. Vidu nad Ljubljano gimn. profesor Luka Arh, rojen 15. vinotoka l. 1876 v Kamni gorici na Gorenjskem. Prof. Arh, ki je bil znan kot eden izmed najboljših slovenskih srednješolskih profesorjev, je učil klasične jezike in slovenščino, zadnja leta pa je poučeval v šentiviški gimnaziji samo slovenski jezik. Bil je strog, pa skrajno vesten učitelj, ki je svoje učence v svoji stroki resnično izobrazil. Bil je pa vzgojitelj, ki je svoje učence vzgajal v slovenskem smislu, vcepil jim je slovensko misel in prepričanje o lepoti in vrednosti slovenskega jezika s tako odločnostjo kakršne bi bilo treba po vseh naših šolah. Naravnost fanatično je skrbel za čistost slovenskega jezika in naravnost telesne bolečine mu je delalo, če je slišal, ko je kdo pačil in kazil slovensko govorico. Prof. Arh zasluži zato kot slovenski mož in slovenski razumnik, da se ga spomni tudi naš list. Bil je pred svetovno vojno tudi sourednik „Mentorja“.

Izbran fižol

15.

Rešitev uganke pod št. 14.

Pri nas imenujejo „banski svet“ zato „banovinski svet“, ker jim ni všeč, da bi ljudje vedeli, da „banski svet“ v smislu ša 26 zakona o banki upravi niso tisto, kakor „banovinski svet“, na katere misli ustava v členih 88 do 91 ali zakon o občinah v šu 51. „Banski svet“ so namreč imenovani strokovni posvetovalni organi bana, „banovinski svet“ so pa izvoljene samoupravne korporacije z ustavno pravico, da sklepajo in glasujejo o banovinskih postavah. Upamo, da bodo kmalu izpremembe, tako da bodo „banski svet“ postali „banovinski svet“.

Z.

Spor „edinstvenikov“

Jugoslovanskemu nacionalizmu trda prede. Pametnejši Srbi se obračajo od njega, ker vidijo, kako samo stalno podžiga nezadovoljstvo in spore. Med Hrvati sploh ni imel nikoli pomembnih pripadnikov. Tudi med Slovenci se je mogel držati le pri nekaterih miselnih preteklostih zakoreninjenih, sicer pa precej preprostih duhovih, ki jih je simboliziral rajni Petrič v „Atu Narodu“. V ostalem pa se je opiral najbolj na razne „voditelje“, ki so se vzdrževali deloma s terorjem, deloma s korupcijo.

Kako ničevna je bila njegova moč, je dokazal prejšnji ministrski predsednik Jevtić. Kakor je bila tudi vsa njegova moč samo in edino „od zgoraj“, dovolj je bilo, da je samo zamahnil z roko, in „milijonske, nacionalne, edine prave ljudske stranke“ ni bilo nikjer. Sami vetre je bil ta zamah, pa je vendar raznesel to neresnično, papirnato stranko. Danes pa je videti samo tu pa tam kak žalujoči ostali, kako zbira in preobrača in suče v rokah tiste papirje, ki bi morali biti stranka ...

Seveda, vedno je še nekaj preprostih duhov, ki jim noče iti v glavo, da je moglo biti tolikšne imenitnosti tako hitro kraj. Osuplo gledajo razvaline in iščejo krivce.

Zadnjič smo že priobčili, kako misli „Pohod“ o tem. Krivce išče pri starih voditeljih, njihovi lenobi, nesposobnosti, domišljavosti, samozaljubljenosti. Pa seveda misli, da je pri njem, namreč pri „mladih“ nacionalistih rešitev.

V tem pogledu pa je samo eno gotovo: da odklanja ljudstvo „mlade“ nacionaliste še bolj

odočno kakor „stare“. Zato tudi tisti, ki bi radi rešili jugoslovenstvo med nami, nanje ne računajo več.

A ker vendar prav razločno vidijo, da se morajo odmakniti od sedanjih pohorskih generalov, če naj rešijo golo bit, so se začeli ozirati na vse strani. Stara firma JNS in vse, kar je z njo v zvezi, ne vleče več. Treba je torej prelomiti z njo in s Pohorci. Torej proč od njih. Toda kam?

V tej zadregi so se spomnili nekdanje firme JDS. Morebiti bi šlo z njo? Pribečević in Vilder nista zatajila svojih načel in glej, hrvaško ljudstvo jima spej zaupa. Ime „samostojnih demokratov“ nima med Hrvati slabega zvoka. In v Mačkovi senci bi utegnili tudi slovenski jugosloveni spej dobiti veljavo in pomen.

Toda motijo se ti in taki, če mislijo, da jih bodo Maček, Vilder in Pribečević sprejeli kar tako, potem ko so z besedo in dejanjem ves čas odločno stali ob tistih, ki so jih preganjali, izganjali, zapirali. Že zaradi neomadeževanosti svoje zastave, ki gredo pod njo v boj za ljudske pravice, ne smejo sprejeti takih, ki jim nikoli ni bilo za ljudstvo, zlasti ne za hrvaško in slovensko ljudstvo.

In če naj se ljudska vera v dano besedo popolnoma ne uniči, je treba sploh napraviti za vselej konec taki meni prepričanja.

Gotovo jih je med pripadniki nekdanje JNS mnogo, ki so jadrali za njo ne toliko iz načelnega nasprotstva do demokratične misli in do samostojnega slovenskega narodnega in kulturnega izročila, kolikor iz nevednosti in miselne lenobe. Prav je in tudi zadnji čas, da se ti in taki pouče in zbude iz svoje mrtvičnosti ter gredo na pot, po kateri hodi velikanska večina slovenskega naroda že dolgo.

Ali prav tako je gotovo, da to opravičilo ne more veljati za vodeče pohorske ljudi. Kajti doslej so ti še zmeraj našli v „nacionalni edinstvenosti“ tisti razlog, ki je opravičeval sleherni ovinek v političnem skupljanju. Saj vemo, da so bili sposobni, iti nekaj časa z Radićem in njegovimi strankarskimi pripadniki, kar je bilo zmeraj toliko, kakor s Hrvati sploh, drugič pa so prav tako lahko in mirno prišli k največjim nasprotnikom hrvaške narodne misli.

Zato pa, gospodje pohorski „voditelji“, glejte se raje spej prijazno med seboj in ostanite skupaj. Kajti slovensko ljudstvo vam ne zaupa.

Slovenščina uradni jezik v Sloveniji — da ali ne?

V okrožju finanč. ravnateljstva v Ljubljani se je pred leti vgnezdila navada, da so davkoplačevalcem začeli dostavljati srbskohrvaške davčne plačilne naloge. Zavedni Slovenci so seveda zahtevali slovenske pla. naloge. Za nje so nastopile tudi nekatere slov. gospodarske organizacije.

Neki ljubljanski davkoplačevalec je lani odklonil srbskohrvaški plač. nalog za rentnino in je zapisal nanj, ko mu ga je hotela pošta dostaviti opombo: „Ne sprejemam, zahtevam slovenski odlok“. Pošta je plač. nalog seveda vrnila davkarju. Na to je poskušal dostaviti davčni sluga „Obavest in nalog za plačanje“, davkoplačevalec ga pa zopet ni hotel sprejeti ter je zahteval slovenski odlok, ker je po ustavi tudi slovenščina uradni jezik. Na to je pa prišel čez nekaj časa davčni sluga s policijskim stražnikom na stanovanje tega davkoplačevalca ter ga hotel spet izročiti davkoplačevalcu, ta je pa spet prevzem „Obavesti i naloga za plačanje“ odločno odklonil in ni hotel podpisati potrdila o dostavitvi, zahtevajoč slovenski plač. nalog. Davčni sluga je potem položil „Obavesti“ na omaro ter odšel.

Davkoplačevalec je na to napravil na ljubljansko fin. ravnateljstvo pritožbo zoper to postopanje in posebej še zaradi dostavljanja s policijsko asistenco, katere se davkoplačevalec ni ustrašil.

Dravska finančna direkcija v Ljubljani je pa na to pritožbo izdala tole rešitev:

„Št. 1144-III ex 1936 Ljubljana, 1. februarja 1936

Gospod

R . . . J . . .

v Ljubljani.

Vaši dne 4. oktobra 1935 vloženi predstavi radi dostavitve plačilnega naloga za davčno leto 1935 v srbskohrvaškem jeziku se ne more ugoditi.

Podpisana finančna direkcija ni upravičena tiskati potrebne tiskovine po lastnem naročilu, marveč direkcijo in njej podrejene urade zalaga s tiskovinami ministrstvo financ. Ministrstvo pošilja sicer po tukajšnjih predstavkah in predlogih večinoma slovenske tiskovine, toda tiskovine v srbskohrvaškem jeziku, ki jih je poslalo ministrstvo in ki so še na zalogi, se morajo porabiti in to toliko bolj, ako ni zadostnega števila slovenskih tiskovin.

Ne more se pa zahtevati od davčne uprave, da plačilne naloge napravi na stroj v slovenskem jeziku za one davčne obvezance, ki od-

klanjajo tiskovine v srbo-hrvatskem jeziku, ker bi iz teh izjem nastalo pravilo, a davčne uprave, ki nimajo dovolj števila slovenskih tiskovin, bi s tem zgubile preveč časa in potrošile preveč materiala.

Kar se tiče dostave plačilnega naloga ob navzočnosti policijskega organa, se vam pojasnjuje, da je dostavljalni organ pravilno postopal po določilih čl. 4/7 pravilnika k zakonu o neposrednih davkih. Policijski organ je namreč fungiral kot priča o izvršeni dostavi, ker ni oportuno, da bi davčna uprava kot priča za uradovanje iskala druge meščane, a v gori cit. predpisu ni izključeno, da bi se ne smeli za to dovoliti policijski organi.

Proti temu odloku imate pravico pritožbe na ministerstvo financ, odeljenje porea v Beogradu. Event. pritožbo je vložiti neposredno pri podpisani direkciji v roku 30 dni, kolkovano z Din 20.—

Pomočnik finančnega direktorja:

podpis I. r.

V ti rešitvi pritožbe, s katero je pritožnik zahteval slovenski davč. plačilni nalog, ljublj. finančna direkcija ni rešila vprašanja, če imajo davkoplačevalci v Sloveniji po določbah ustave pravico zahtevati, da finančna uprava uraduje z njimi po slovensko ali ne in tudi ni rešila vprašanja, če je v Sloveniji slovenščina uradni jezik ali ne. Pritožnik je v pritožbi navajal, da sedaj veljavna ustava pravi, da je uradni jezik srbsko-hrvaško-slovenski. V Srbiji in na Hrvaškem ne uraduje nihče v slovenskem jeziku, ki ga tamojšnje prebivalstvo ne razume. Zaradi tega je mogoče omenjeno določilo ustave glede uradnega jezika razumeti le tako, da je uradni jezik v Srbiji srbski, na Hrvaškem hrvaški, v Sloveniji pa slovenski t. j. pravi ljudski jezik dotičnega ozemlja. S tem, ko v Sloveniji ni slovenskih davč. plač. nalogov, je razžaljena pravica, ki jo daje ustava državljanom v Sloveniji.

Prizadeti davkoplačevalec bo seveda zoper rešitev drav. fin. direkcije napravil pritožbo na finančno ministrstvo in če bo potrebno tudi na državni svet. Gre za vprašanje, če imajo državne oblasti v Sloveniji dolžnost, da uradujejo v slovenskem jeziku ali ne. Naj izpregovore enkrat načelno zadnje stopnje drž. uprave o pravicah slovenskega jezika, da bo vsaj postal kedaj zrak čist.

Kdo je kriv?

„Jutro“ se brani v neki polemiki s „Slovenskim domom“ zaradi mizerije z ljubljanskimi bolnicami, češ da je z datumom dokazano, da so bili v dobi zadnjih desetih let njegovi ljudje manj časa na vlad, kakor tisti, ki „streljajo s kanoni iz „Slovenčeve“ trdnjave“ nanje, da je torej odgovornost na nasprotni strani mnogo večja.

„Jutro“ se s tem spet samo izogiblje načelnemu vprašanju. Kajti danes po 18 letih je postalo vsakemu jasno, da pri centralističnem ustroju sploh nikoli ne more biti in je tudi ne bo pravice ne za Slovence ne za Hrvate. Odgovornost za vso našo mizerijo nosi torej centralizem, odgovornost za centralizem pa tisti, ki so mu pomagali do oblasti, tisti, ki ga zastopajo in zagovarjajo še danes, četudi si morajo zaradi njegove obsovanosti izmišljovati skoraj vsakvatre novo ime zanj, kakor imajo tudi sami vsak čas drugo ime.

Kratko in malo, krivci in sicer ne samo poglaviti, ampak tudi edini krivci vse naše mizerije, torej seveda tudi bolnične, so jugoslo-

venski nacionalni ljudje ki se zbirajo v Ljubljani okoli „Jutra“ „Slovenskega naroda“ in „Pohoda“.

Škodljiva skromnost

V Delavski zbornici je bil preteklo nedeljo ustanovni občni zbor „Akcijskega razširitev ljubljanske bolnišnice“. O naši bolniški mizeriji smo že dokajkrat pisali. Prav je, če stvari ne damo mirovati. Zato tudi pozdravljamo to in vsako podobno delo.

Posebej naj pa opozorimo še na nekaj. Kakor poroča „Slovenec“, je na zboru v imenu železničarjev povedal g. Jurij Stanko, da imajo naši železničarji zbranih v zdravstvenem fondu okoli dva milijona dinarjev, da pa si iz tega denarja ne morejo v Sloveniji osnovati potrebnih zdravstvenih ustanov.

In h koncu je še zahteval, naj da država Sloveniji vsaj 50% tistega, kar ji je dolžna dati.

Vidi se, da je belgrajski jugoslovski centralistični sestav vzgojevalno že zelo dobro vplival. Nič več ne zahtevamo tistega, kar nam gre, ampak samo še polovico tistega. Ostalo polovico pa prepuščamo v podložniški vdanosti in pokorščini tistim, ki jim ne gre. Prepuščamo zato, ker tako gospodarijo in vladajo, da nam ne dajo, kar nam gre.

Kaj pa, če bi ti ne hoteli dati še polovice tega kar nam gre? Kajti psihologični zakon je, da nihče ne verjame rad v pravico tistega, ki je voljan popuščati in še mešetariti zanj. Pravica je ali pa je ni. Okrnjena pravica ni več pravica. Če bomo pa tržili zanj, ne bomo dobili niti polovice, in če bomo sploh kaj dobili, ne bo niti tisto več naša pravica, ampak samo še tuja milost.

Človek pa ki ne zahteva pravice in sicer cele pravice, ta ni več državljan, ampak samo še podložnik. Tega pa ne upoštevajo nikjer.

Je, ni, je, ni

Znano je, kako Jugoslovenska nacionalna stranka, prej stranka jugoslovanske radikalne kmečke demokracije, prej Jugoslovanska demokratska stranka, torej tista stranka, ki je imela večino „naroda“ že organiziranega v svojih spisih in ki je štela ne vemo več koliko milijonov pripadnikov, tista stranka, ki ji je popolnoma zaupalo takole okoli deset desetin jugoslovanskega „naroda“, zato pa niti ena desetina slovenskega, hrvaškega in srbskega ljudstva, kako je torej ta imenitna stranka zginila s političnega terišča, brž ko ji je odtegnil prejšnji ministrski predsednik Jevtić roko svoje policije. V volitvah si sploh ni upala nastopiti, ker bi gotovo še enega mandata ne bila dobila. Kajti ni ji bilo težko opaziti, da so začeli njeni najbolj „granitni“ značaji vrtorepiti okoli Jevtićeve vlade in se ji ponujati za neomajno zveste in načelne — kaj? — i no recimo pripadnike. In še v tistih dneh, še pred volitvami, so lastni in odlični opravitelji stranke dvomili in ugibali, če še obstoji njihova stranka ali če je morebiti le več ni. Nekateri so bili mnenja, da še obstoja, samo vidi se je ne, le njen nevidni duh plava nad jugoslovanskimi nacionalnimi vodami, drugi pa so si spet dejali, da v našem stvarnem svetu ne vedo kaj bis stranko, ki je je le zgolj duh, pa še ta neprijeten. In ta spor traja še zmeraj. Zato so opravitelji stranke, o kateri, se ne ve, če je, ali če ni, 15. t. m. zborovali, ugotovili, da stranka je, da celo „stvarno obstoji“, samo da mora svoje „organizacije obnoviti in

reorganizirati“. V čem obstoji potem stranka, to so v svoji ugotovitvi pozabili povedati.

No, mislimo, da se pač lahko reče, da ni več stranke, ki nima po lastnem priznanju organizacij, ki je celo leto potrebovala, da reši dvom, če je ali če ni.

Lastnost majhnih ljudi je, da se ne znajo zlepa umakniti.

MALI ZAPISKI

Prepovedana knjiga.

Državno pravdnštvo v Zagrebu je prepovedalo širiti knjigo „Kako će se svršiti abesinski rat?“

Knjiga je izšla v Zagrebu.

Dravobanstvo in slov. oblikujoča umetnost.

V soboto 15. svečana t. l. je bil v Ljubljani občni zbor „Društva likovnih umetnikov dravske banovine“, v katerem je precej slovenskih oblikujočih umetnikov. Velika večina umetnikov je bila že iz vsega začetka zoper to, da bi se to društvo imenovalo „Društvo likovnih umetnikov dravske banovine“. Naš list je že lani nastopil zoper to imenovanje, ker taji slovenstvo slovenske umetnosti. Na imenovanem občnem zboru je pa predlagal akad. slikar Bož. Jakac, naj se ime društva izpremeni v „Društvo slovenskih oblikujočih umetnikov“. Vsi zborovalci so sprejeli predlog g. B. Jakaca in je tudi nekaj redkih dravobancev skril svoje dravobanstvo — vsaj za sedaj.

Zvišanje poslanskih dnevnic.

Glede na splošno in naraščajočo draginjo so dobili te dni državni poslanci precejšnje zvišanje dnevnic, namreč za 25%. Medtem ko so prejeli doslej po 200 dinarjev na dan ali 6000 dinarjev na mesec, bodo dobivali poslej po 250 dinarjev na dan oziroma 7500 dinarjev na mesec. Povišanje pa velja tudi za nazaj in sicer od lanskega julija, tako da bo prejel vsak državni poslanec celih 12.000 dinarjev na roko. Nedavno tega so prejeli poslanci razen tega še vsak po 5000 dinarjev posebej in sicer tudi glede na draginjo. Upati je, da bodo vsaj za nekaj časa poslej draginjo mogli prenašati.

Združenje vpokojenih ministrov.

Tako je označil minister Janković na zborovanju JRZ v Osijeku JNS. Dodal je še, da ni v tej stranki ne enega človeka iz ljudstva in da je danes zgolj še društvo za medsebojno obžalovanje.

Treba bi bilo in res prav zadnji čas je že, da vzdignejo jutranji generali kakšen „podvig“ zoper tako očitno zasmehovanje svoje „edinstvene“ stranke.

„Oaza v puščavi diktatur.“

„Contemporary Rewieu“, angleški politično-družbeni obzornik, piše o češko-slovaški demokraciji:

„Češko-Slovaška je oaza v puščavi diktatur. Angleški popotnik v Srednji Evropi, ki postane do grla sit cenzuriranih časnikov, nadziranih telefonov in strahu pred vohuni, se bo v svobodnem ozračju Prage prav tako osvežil, kakor v njeni ljubki arhitekturi. Ta dežela zasluži vso hvalo, ki jo je pridobil T. G. Masaryk za Češko-Slovaško na Zahodu.“

Urednik in izdajatelj: Mavčič Adolf, Kranj

Na pragu večnosti

V težki bolezn sem v zatonu leta zaspal. Na mah nekdo potrka na mojo posteljo in začujem nepoznani glas:

„Pripravi se!“

„Kdo to zahteva?“

„Priatelj človeškega rodu in opazovalec tvojega življenja.“

„Sicer te razumem, vendar slabo slišim.“

„Seveda.“

Hotel sem vstati, vendar mi je bilo nemogoče. Iztegnil sem roke in one so obtičale ob neki steni nad menoj.

„Kje pa ležim?“

„V postelji vseh trudnih duš.“

Odpre se stena nad menoj in začutim neki mrzel mrtvaški zrak. Nedaleč od mene pa opazim dobrodušnega starčka, ki me prijazno gleda.

„Kje sem?“

„V grobnici trudnih duš. Poklical sem že hudobnega tovariša tvojega življenja, vendar ta ima sedaj veliko opravka v dvorani obtožbe. Tam te bom jaz zagovarjal, on pa le obtoževal. Vendarle skupaj morava priti s tvojo dušo.“

Slišal sem besede, vendar bile so kakor težke sanje. Zaman premišlujem. Potem vprašam starčka:

„Koliko je zadnjič bila ura?“

„Ura — ura? Meniš gotovo tisto človeško igračo, ki bije če je navita. V večnosti so take igrače nepotrebne, ker leto dni ni nič in 1000 let še manj ko nič.“

„Jaz pa še vedno v času mislim.“

„Čudno. Ti si prva duša, ki na pragu večnosti še tako človeško misli. Vse druge se pa vračajo v večnost brez vsake človeške misli.“

„Ali tudi duše tistih, ki so se žrtvovali za blagor bližnjega, duše ki še niso bile trudne?“

„Lepo je od tebe, da se tu spominjaš vseh dobrih, nesebičnih duš. To ne bo pozabljeno. Vendar kaj hočeš. Človek ni na pravi poti.“

Bil je vedno bojevit in postal je razumen uničevalec vsega življenja. Sedaj še pri obilici vsega umira toliko življenja radi pomankanja.“

„Bodočnost je volja vsemogočnega in večna skrivnost.“

Prenehal je govoriti in mirno sedel na neki rakvi. Njegova prikazen je izžarevala neko milo svetlobo in njegov obraz je bil izraz — dobrote, ki vse razume in nič ne obtožuje. Mirno sem ležal in gledal — dobroto in moja duša je začutila — večnost.

In moje srce je jemalo — slovo.

Tedaj vstane dobrota, se mi približa in zašepeta:

„Misliš na svoje. Bodi pomirjen. Sedaj se ne ustraši. Hudobec, vladar sebičnega sveta — uničevalec prihaja.“

Odprla se je grobnica, luna je zasijala in neka prikazen skoči tik moje rakve. Zagledam njene mrzle, zelene oči. Neka ledena roka hoče stisniti moje srce. Zastokam in slišim ostudni smeh, ki izveni:

„Zakaj me kličeš k človeku, ki še ni — mrtvi?“

Prebudim se.

V sobi so gorele — sveče.

Tik moje postelje je pa stala moja žena.

„Zakaj si tako stokal?“ me vpraša kakor otroka.

„Bil sem na pragu večnosti in videl in doživel dobroto.“

„Pomiri se. Ne misli in ne zapusti — nas.“

Pogledam ženo, ki hitro zapre oči, vendar vidim, da ji curljajo po licu solze skrbi in pomankanja.

„Tvoja želja je bila — uslišana.“

In tista človeška igrača je bila trdo uro novega, nepričakovanega človeškega — leta.